

Juha Hurme: Europaeus

Tehtävät on laatinut Sini Kyytsönen

Juha Hurmeen käsikirjoittama ja ohjaama näytelmä *Europaeus* on nykykomedia, joka ottaa aiheensa historiasta. Näytelmä raottaa verhoa 1800-luvun puolivälin Suomeen ja esittelee suurelle yleisölle hahmon, joka usein jää mainitsematta historiankirjoituksissa. D. E. D. *Europaeus* (1820–1884) oli monipuolinen tieteenharjoittaja ja muun muassa tärkeä tekijä Kalevalan synnyssä. *Europaeus* oli kuitenkin aikanaan väärinymmärretty, kummeksuttu ja sivuutettu. Hänen ajatuksensa olivat usein liian moderneja ja sopimattomia ajan yhteiskuntaan, jossa elettiin kiihkeää kansallisen heräämisen aikaa. Näytelmä ei ole historiakatsaus, vaan kuvaa yksilöä yhteisön puristuksessa. Se kertoo traagisesta hahmosta komedian keinoin.

Tästä ristiriitaisesta miehestä voi halutessaan lukea lisää Matti Kuusen, Pekka Laaksosen ja Senni Timosen toimittamasta teoksesta *D. E. D. Europaeus – Suurmies vai kummajainen* (SKS, 1988). Näytelmän katsominen ei kuitenkaan vaadi minkäänlaisia ennakkotietoja sen päähenkilöstä.

Tehtävät ovat suunniteltu erityisesti 9.-luokkalaisille sekä lukiolaisille. Niistä voi valita omaan opetusryhmään parhaiten soveltuvat osiot. Ennen esityksen katsomista sukellaan näytelmän maailmaan ja etsitään hieman taustatietoja. Esityksen aikana oppilaat tekevät tarkkailutehtäviä, jotka puretaan yhdessä esityksen jälkeen. Kun näytelmä on katsottu ja koettu, sen herättämiä tunteja käsitellään erilaisin tehtävin.

Ennen esitystä

- ❖ Näytelmää kuvataan lauseella ”Komedia Suomen Don Quijotesta”. Ota selvää Don Quijoten klassisesta hahmosta. (Kattava kuvaus löytyy mm. täältä: <http://www.tunturisasi.com/donquijote/donquijote.htm>)

Minkälainen henkilö on Don Quijote, miten häntä voisi kuvata?
Minkälainen henkilö *Europaeus* on tämän vertailun perusteella?

- ❖ Lue näytelmän esittelyteksti.

Kuka oli kummallinen mies nimeltään David Emmanuel Daniel *Europaeus*?

Kansanrunouden kerääjä, joka kokosi huomattavan osan Kalevalan runoista.
Merkittävä kielitieteilijä, joka loi suomeen uusia sanoja.
Lönnotin, Runebergin, Kiven, Ahlqvistin ja Snellmanin aikalainen.
Vähäosaisten, tasa-arvon ja rauhan puolustaja.
Ikuinen ylioppilas, jolle aikalaiset nauroivat.
Suurmies, jonka mukaan ei ole nimetty katuja.
Yksitotinen idealisti, joka loi oman uskontonsa.
Tasapainoton originelli, joka kulki pääkallo salkussaan.
Tarkkanäköinen tiedemies, jonka mielipiteet olivat väärinä aikansa silmissä.
Rauhanmies, jota August Ahlqvist hutki varta vasten hankitulla nimikkokepillä.
Surullisen hahmon kulkija, joka päätyi unohdettuna nälkäkuolemaan ja köyhäinhautaan.

Millaisia mielikuvia esittely luo näytelmästä ja sen päähenkilöstä?
Minkälaiset asiat kiinnostivat Europaeusta esittelyn perusteella?
Päättele mihin aikaan Europaeus on elänyt.

- ❖ Palauta mieleen ja etsi tarvittaessa lisää tietoa seuraavista historiallisista henkilöistä, jotka näkyvät näytelmässä:
  - Aleksis Kivi (Alexis Stenvall)
  - Elias Lönnrot
  - August Ahlqvist
  - Josef Julius Wecksell
  - Sven Gabriel Elmgren

Etsi tietoa myös SKS:n, eli Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, historiasta.

(Tehtävä on samalla tiedonhakutehtävä, jossa apuna voi käyttää tietokonetta tai älypuhelinia.)

- ❖ Tutki näytelmän tekijätietoja.
Millaisista elementeistä teatteriesitys muodostuu?

Juha Hurme
EUROPAEUS

ROOLEISSA Antti Pääkkönen, Esa-Matti Long, Timo Tuominen, Taisto Reimaluoto

MUSIIKKI Duo Hurme: Petra Poutanen-Hurme ja Hanna Rajakangas

OHJAUS JA LAVASTUS Juha Hurme

PUVUT Anne Kotola

VALOT Juha Hurme

ÄÄNISUUNNITTELU Juha Hurme, Petra Poutanen-Hurme ja Hanna Rajakangas

KOREOGRAFIA Saara Hurme

- ❖ Katso video, joka johdattaa näytelmään, Kansallisteatterin kotisivuilta
<http://www.kansallisteatteri.fi/esitykset/europaeus> tai YouTubesta
<http://www.youtube.com/watch?v=w5fYprsNIH8>

Mitä ajatuksia ja odotuksia video herättää näytelmästä?

Minkälaisen matkan ohjaaja tekee pölkyn kanssa? Mistä matka alkaa ja mihin se päättyy? Miksi videossa käydään patsaiden luona, miten luulet niiden liittyvän näytelmään?

Millaisen tunnelman videon äänimaailma luo?

Tarkkailutehtäviä esitykseen

Luokka jaetaan kolmeen osaan ja kukin ryhmä saa yhden tarkkailutehtävän.

❖ Henkilöhahmot ja niiden esittäminen

Kiinnitä huomiota Antti Pääkkösen, Esa-Matti Longin ja Taisto Reimaluodon vaihtuvaan hahmokavalkadiin. Millä tavoin henkilöitä esitetään? Millaisin keinoin eri roolit on saatu erottumaan toisistaan? Entä minkälaisina näytelmän naishahmot näyttäytyvät?

❖ Musiikki, äänet ja koreografia

Tarkkaile näytelmän äänimaailmaa. Mistä se muodostuu? Miten laulut tukevat näytelmän tunnelmaa / tarinaa / ajankuvaa? Huomioi myös koreografia. Miten koreografia tukee tarinan kulkua sekä musiikkia?

❖ Lavastus ja puvustus

Esitys on melko riisuttu. Tällöin jokaisella esineelläkin on jokin merkitys tarinan kannalta. Poimi lavastuksesta ja puvustuksesta yksityiskohtia ja pohdi mikä merkitys tai tarkoitus niillä on näytelmässä. (Esimerkiksi Europaeuksen ylioppilashattu, sulkakynä tai pölkyt.)

Esityksen jälkeen

Tarkkailutehtävien purkaminen

Luokassa muodostetaan kolmen hengen ryhmiä, joissa on edustettuna yksi kustakin eri tarkkailuryhmästä. Pienryhmissä jaetaan omat havainnot toisille. Lopuksi havainnoista keskustellaan yhteisesti ja niitä vertaillaan.

Yhteisiä keskusteluaiheita (joita voi myös halutessaan soveltaa kirjoitustehtävien aiheiksi)

❖ Europaeuksen henkilökuva:

Millainen persoona Europaeus oli?

Millaisin adjektiivein häntä voi kuvailla?

Mitä näytelmä kertoi Europaeuksen elämästä?

Millaisten asioiden parissa hän työskenteli?

Minkälaisia vastoinkäymisiä hän kohtasi?

❖ Millaisia kohtaamisia Europaeuksella oli näytelmässä? Miten muut suhtautuivat Europaeukseen?

Analysoi Europaeuksen suhteita seuraavien kohtien perusteella:

EUROPAEUS

-- (Luovuttaa, lakkaa änkyyttämästä)

Näin minä oikeasti puhun, etenkin silloin, kun joku on paikalla, ja erityisesti, jos paikalla on joku, jonka mielestä ei ole erityisen hyvä, että minä olen paikalla. Näin on usein silloin, kun minä satun olemaan semmoisella paikalla, jossa on joku. Joku toinen.

ÄITI

Anna olla, ottaisit vähän iisimmin
Tässä luonani hetken, vihdoinkin
Ei yhdelle kuulu noin monta mittaa
Sinä kuljet aivan loputonta matkaa
Olisit niin kuin yksi pojista
Poika joka on oman äidin apuna
On täällä piholla puita halottavaksi
Vesiäkin sisään kannettavaksi
Sinä lapsiraukka olet hieman
Tasapainoton mielenliikkeissäsi

EUROPAEUS

-- Sen nimi on Lilli. Ymmärtäjä, kuuntelija, opettaja, innoittaja. Uskollinen toveri yksinäisyydessä, vieläpä herttainen nuori nainen! (Pistää pääkallon reppuun.)

LÖNNROT

-- Maistoimme lientä, tarviiko lisää suoloja. Lisäsimme suoloja. Heitimme pippuria sekaan. Kaadoimme pottuja ja lientä matikoiden päälle vateihin ja syötimme kaikelle kansalle. Sinä, Europaeus, olit se pippuri. Ei sitä kukaan huomaa, se syljetään pois tai hylätään vadin syrjään, ja jos vahingossa puraistaan niin kirotaan. Mutta ilman pippuria ei soppa ole soppa.

--

- ❖ Muistatko nauraneesi esityksessä? Missä kohdin? Mistä näytelmän huumori syntyi?
- ❖ Näytelmässä sekoittuvat historia ja nykyaika. Ensimmäisen näytöksen 2. kohtauksessa fennomaanit Jallu, Jurri ja Yrjö mainitsevat, että ”soittaisin jollekulle, jos puhelin olisi keksitty” ja toisen näytöksen 3. kohtauksessa Aleksis Kivi puhuu Afganistanin ja Vietnamin sodista. Myös esimerkiksi puvustuksessa käytetyt tennarit ja hupparit rikkovat ajankuvaa. Pohdi näytelmän eri elementtejä, kuten puheenpartta ja puvustusta, ja pohdi minkälaiset asiat luovat ajankuvaa menneestä, 1800-luvusta?

Parityö

- ❖ Rakenna parin kanssa Europaeuksesta henkilökuva. Valmistakaa A3-paperille ajatuskartta, jossa selvitätte Europaeuksen luonteenlaatua ja elämävaiheita. Kuvaukseen voi liittää myös kuvia, piirroksia tai vaikka runoja. Käytä tukena seuraavia repliikkejä:

EUROPAEUS

Kutsukaa minua vapaasti kummalliseksi mieheksi, sillä sellainen minä olen todella mitä suurimmassa määrin. Minä en tanssi ellen saa tanssia omalla tavallani!

EUROPAEUS

Saarnaan Joroisissa, että luovuttaisivat kolmanneksen viinanpolttotuloistaan kansakoulunrakentamiseksi, esitelmöin Liperissä elokoiden, etenkin hevoisien, kiusaamista vastaan ja huomautan Imatralla: ”Hyvät imatralaiset, teillä on tarjolla mahdollittoman suuri, läpi p-p-pi-pitäjän virtaava maksuton voima tehdasliikkeen m-m-ma-mahtiin saattamiseksi!”

ELMGREN

Mitä sää sielt keräsit muut ko täit ja syöpäläisiä?

EUROPEAUS

243 runoa eli 8675 säettä, 16 satua, 7 loitsulukua, 197 kiinnostavaa irtosanaa, 6 laulunsävelmää, keihäänkärkiä, 2 skandinaavista soikeata kuparisolkea, 1 räpyläjalkariipus, teoria venäjänkielen vaikutuksesta karjalankielen sanansisäisiin klusiileihin, hypoteesi Kalevalan tapahtumien todellisesta maantieteestä, kymmenen ämpäriillistä puolukoita ja 5 kappa metsäsieniä. Minulla onkin niihin liittyvä julkaisu mielessä, kirjoitin sen kävellessäni puolivalmiiksi, ”Syötävistä sienistä ja muista vaariin-otettavista ruoka-aineista”.
Julkaisisikohan Seura?

ELMGREN

Tuskin julkaisee. Sienet on lehmänruokka, ja *nekin* tulee niistä hulluiksi.

EUROPEAUS

Marssin Tukholmaan, Osloon, Hampuriin. Mahdollisimman paljon jalkaisin, koska vain kävelemällä saan välittömän kosketuksen kansan syviin riveihin. Julistan vapautta ja rauhaa. Sisäistä ja ulkoista rauhaa! Armeijat on lakkautettava. Alas sotilasapit! Jumala on rauhan ruhtinas eikä mikään muu! Miekoista on taottava trumpetteja ja huuliharppuja!

Videoanalyysi

- ❖ Katso ns. trailerivideo uudestaan osoitteesta <http://www.kansallisteatteri.fi/esitykset/europaeus> tai <http://www.youtube.com/watch?v=w5fYprsNIH8>

Avautuuko videosta joitakin uusia merkityksiä näytelmän katsomisen jälkeen?

Draamaharjoituksia

- ❖ Yksi oppilas on Europaeus, joka istuu tuolilla. Muut käyvät yksi kerrallaan seisomaan Europaeuksen viereen, ottavat tätä olkapäästä kiinni ja sukeltavat Europaeuksen ajatuksiin. Jokainen kertoo yhden Europaeuksen ajatuksen. Mietteet voivat koskea esimerkiksi hänen äitisuhdettaan tai änkytystä.
- ❖ Noin 10 oppilasta muodostaa rivin. Yksi oppilas on Europaeus runonkeruumatkallaan. Rivissä seisovat ovat inkeriläisiä runonlaulajia. Europaeus asettuu vuorotellen kunkin inkeriläisen eteen ja tämän on lausuttava yksi säe. Seuraavaa jatkaa uudella säkeellä. Lopputuloksena kuullaan kokonainen kalevalaistyylinen runo.

- ❖ Näytelmässä on paljon koreografisia kohtauksia, mm. alun ja lopun tanssikohtaukset. Tässä harjoituksessa jokainen saa kokeilla luoda oman koreografiansa. Inspiraatiota voi hakea Europaeuksen tanssiliikkeistä ja kehonkielestä. Oppilaat muodostavat neljän hengen ryhmiä. Ryhmä menee salmiakkikuvioon peräkkäin. Ensimmäinen alkaa liikehtiä hitaasti musiikin tahdissa ja muut toistavat perässä. Jos tilaa on tarpeeksi, parvi voi liikkua ympäri tilaa. Vetäjän vuoro vaihtuu, kun joku muu kääntyy selin parveen päin.

Kirjoitustehtäviä

- ❖ Kirjoita uutinen jostakin näytelmän tapahtumasta tai kohtauksesta. (Esimerkiksi August Ahlqvistin tyrmeä Seitsemän veljestä -romaanin, Europaeus Inkerissä, Europaeuksen nälkäkuolema Pietarissa)
- ❖ Kirjoita teatteriarvio katselukokemuksesi perusteella.
- ❖ Kirjoita ote Europaeuksen päiväkirjasta.
Voit aloittaa jollakin seuraavista ehdotuksista:

Runoja on vielä paljolti keräämättä. Aion lähteä Inkeriin keruumatkalle. Sitä varten tarvitsen hiukan rahaa ruokaan ja matkantekoon. Tänään kävin tapaamassa Ahlqvistia, jos hän olisi tukenut matkaani. Tapaaminen oli eriskummallinen, Aukusti oli pahalla päällä Kiven romaanin takia...

Inkerin matka oli menestyksekkäs. Tapasin juuri kaksi inkeriläistä naista ja sain kirjattua monta runoa ylös...

Tänään tapasin kuolleen Aleksis Kiven, hulluksi tulleen Wecksellin sekä hyvän ystäväni Lönnrotin...

Olen Pietarissa. Ovet sulkeutuvat edessäni ja nälkä kuristaa sisuksiani. Tunnen, että loppuni on lähellä...

- ❖ Kirjoita analyysi Eino Leinin runosta *Hyvä on hiihtäjän hiihdellä* (1900), joka kuullaan laulettuna näytelmän viimeisessä kohtauksessa. Voit pohtia, miksi kyseinen runo on valittu Europaeuksesta kertovaan näytelmään.

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun hanki on hohtava alla,
kun taivas kirkasna kaareutuu -
mut hauskempi hiihtää, kun ruskavi puu,
tuul' ulvovi, polku on ummessa
ja tuisku on taivahalla.

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun ystävä häll' on myötä,
kun latu on aukaistu edessään -
mut parempi hiihdellä yksinään,
tiens' itse aukaista itselleen
ja yksin uhmata yötä.

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun tietty on matkan määrä,
kun liesi viittovi lämpöinen, -
mut sorjempi, uljaampi hiihtää sen,
joka outoja onnen vaiheita käy
eikä tiedä, miss' oikea, väärä.

Ja hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun riemu on rinnassansa,
kun toivo säihkyvi soihtuna yöss' -
mut käypä se laatuun hiihtää myös
hiki otsalla, suurissa suruissa
ja kuolema kupeellansa.